

MŰHELY

TOMBOR TIBOR

„KELETI FRONT – TÁBORI ÚJSÁG”

Adalékok a doni 2. honvéd hadsereg lapjának történetéhez,
1942–1943

Jó két éve számos írásmű, könyv, tanulmány, cikk foglalkozott a doni 2. honvéd hadsereg történetével, de furcsa módon még a tudományos igényvel megfogalmazott közlések sem adnak elemző áttekintést az 1942-es tyimi áttörésről, a nyári legjelentősebb hídfőütközetekről. Sajnos számos írtár elpusztult és lassan kihal az a nemzedék, amely a doni események résztvevője, tanúja volt.

A hangsúly mindig az 1943. évi januári tragédiáján van, pedig a júliusi–szeptemberi jelentős hídfőütközetek – Scsucseje, Korotojak, Uriv – és más jelentős hadiesemények a honvédség hősi helytállását tanúsítják s ezeket mielőbb, történelmi hitelességgel, rögzíteni kellene.

Ebben az írásomban a 2. honvéd hadsereg tábori újságjáról értekezem, hiteles tanúként, hiszen annak két ízben is felelős szerkesztője voltam. Am teszem azért is, mert ez a sajtótermék ritka becstű nyomtatvány, olyan, mint a „Mercurius Veridicus ex Hungaria”, mely II. Rákóczi Ferenc szabadságharca idején, 1705 és 1710 között jelent meg latin nyelven a kurucok katonai tevékenységét s a haza belső eseményeit ismertetve.

Annak igazolására, hogy e kiadvány milyen ritka, utalok arra, hogy az Országos Széchényi Könyvtárban az 1942 novemberéig megjelent 32 számból csak 12 van állományban, a Hadtörténelmi Múzeum Könyvtárában 9 lappéldány, birtokomban pedig 5.

Mi az oka ennek? A Tábori Újság távol a hazától, mindössze 5000 példányban jelent meg, a főparancsnokság osztotta szét a három hadtest között, s küldött belőle példányokat Budapestre. Az 1943. évi visszavonulás során a lap sok példánya elpusztulhatott, itthon pedig a megmaradt példányok zömét bezúzták, mert „a fasiszta, szovjetellenes és antidemokratikus” sajtótermékek egyik jegyzékén szerepelt, beszolgáltatási kötelezettség alá esett, megőrzése feletle veszélyes volt.

Katonautam az 51. páncélvadász zászlóaljtól a Vkf. 6. osztályáig

Tartalékos hadnagyként a rétsági „Leiningen Károly” kerékpáros zászlóalj motorizált géppuskás századában szakaszparancsnokként szolgáltam behívásaim alkalmával. A polgári életben a „Pesti Hírlap” külpolitikai és katonai rovatának voltam a felelőse, szerkesztettem a lap híres „Beszélő térkép”-ét.

Nagyszerű alakulat volt, fájdalmasan érintett, amikor hivatalos értesítést kaptam, hogy áthelyeztek az akkor alakult 51. páncélvadász zászlóaljhoz, s átképzésre az egykori Üllői úti Ferencz József gyalogsági laktanyában 1942. január 5-én jelentkeztem.

A laktanya udvarán sorakozott a 19 „Nimród”, az átalakított 8 tonnás Toldi. Szép és érdekes harckocsi volt, benne légvédelmi gépágyúval, annak minden tartozékával, a híres Gamma-Juhász löelemképzővel, az egységen – zászlóaljon – belül rádióösszeköttetést biztosító berendezéssel. A harckocsi felső részének páncélhengerében volt a parancsnok helye.

A nem könnyű elméleti és gyakorlati kiképzés nekünk, motorizált géppuskásoknak nehezebb volt, mint a zászlóaljhoz vezényelt légvédelmi tüzéreknek, de szorgalmasan tanultunk, mert tudomásunkra hozták, hogy a 2. honvéd hadsereggel a keleti arcvonalra megyünk, az 1. magyar páncélos hadosztály állományában. Április második felében kaptam a parancsot, hogy felsőbb utasításra áthelyeztek a Vkf. 6. osztályának keretében működő Haditudósító Osztályhoz. Április 29-én kellett jelentkeznem a Fortuna utca 21. számú kis, egyemeletes barokk palotában, az osztály székházában. A parancs úgy szólt, hogy „A Vkf. úr nem tényleges állományba való helyezését és a haditudósító századhoz való beosztását rendelte el.”

A Vkf. 6. osztálya

Tisztázódtak áthelyezésem körülményei is, ugyanis néhányan meghívást kaptunk Kolosváry-Borcsa Mihályhoz, az Országos Magyar Sajtókamara elnökéhez a Kamara gyönyörű Andrássy úti székházába. Megtudtuk tőle, hogy a legfőbb hadvezetés elégedetlen a fronton működő haditudósítók munkájával. Írásaik szürkék, nem érdekesek, ezért Szombathelyi vezérezredes, a vezérkar főnöke magához kérte s azon tanácskoztak, hogyan lehetne egy olyan haditudósítói újságírócsoportot létrehozni, mely neves, jótollú, fiatal, katonaviselt újságírókból állna, s akiknek személye, származása megfelel a „védett alakulat” követelményeinek. Ez a különtudósítói csoport a Haditudósító Századdal menne ki a keleti arcvonalra, de nem kapna katonai beosztást egyik hadtestnél sem, hanem a Haditudósító Század parancsnoksága mellett települne, s a hadseregparancsnokság I/B tisztjének „bevetési parancsára” mennének a különtudósítók a harcoló alakulatokhoz.

Kolosváry-Borcsa vállalkozott a feladat megszervezésére, bizalmasan tárgyalt a nagy napilapok főszerkesztőivel, akik egészségesnek mutatkoztak arra, hogy legjobb nevű és tollú, legnépszerűbb újságírókat bocsássák rendelkezésre, de kikötötték: a Sajtókamara elnöke szerezzen biztosítékot a vezérkar főnökétől arra, hogy nyár végével, ősz elejére a különtudósítókat hazarendeli. Szombathelyi a javaslattal egyetértett és kijelentette, szeptemberben a különtudósítókat hazarendeli. Így jött létre egy „gentlemen's agreement”, melynek betartása ősszel majd olyan nehezen teljesült.

A Fortuna utca 21. alatti kis palotában v. Csikós Jenő alezredesnél, a Haditudósító Osztály parancsnokánál jelentkeztem, bemutatott közvetlen parancsnokomnak, Aykler Domokos alezredesnek, majd Kádár-Gyula vezérkari alezredesnek, a Vkf. 6. osztálya parancsnokának. Minderre a május 10-e előtti napok valamelyikén került sor. A kapcsolat a parancsnokság és a behívott újságírók között nem volt mereven katonás. A rendfokozati különbségek csak a szolgálatban érvényesültek, de ez így volt helyes, hiszen a behívott különtudósítók között voltak országosan jónévrű írók, de behívtak szolgálatra festőket, szobrászokat is, ott ismerkedtem meg Szalay Lajossal, az akkor már országos hírvű, majd világhírvűvé vált grafikussal, rajzolóval.

Április 29-i jelentkezésemkor a Haditudósító Század még a Vkf. 2. osztályához tartozott. Kádár Gyula alezredes 1942. május 1-jével került új, vezérkarfőnökségi beosztásba és keményen részt vett az új osztály, a Vkf. 6. szervezésében, melynek parancsnoka lett.

Az új osztály a „nemzetvédelmi és propagandaosztály” nevet viselte, de a nemzetvédelmi feladatok csak kis részben maradtak meg az osztály szervezeti rendszerében.

Nem ismertetem részleteiben a Vkf. 6. osztály szervezetét, csak utalok arra, hogy a Haditudósító Osztály mellett volt egy belföldi és egy külföldi propaganda alosztálya, film alosztálya és fotócsoportja s a már említett nemzetvédelmi alosztálya.

A beilleszkedés gyorsan ment és sokrétű beszélgetéseim során megtudtam, hogy nemcsak a haditudósítók tartoznak május 1-ig a Vkf. 2. osztályhoz, hanem olyan különleges félkatonai egységek is, mint a „Rongyos Gárda”, mely főleg a Kárpátaljai területeken működött annak visszacsatolása előtt.

Az osztály védett jellegénél fogva a származást nevedíziglen, okiratokkal kellett igazolni.

A kezdeti formaságok után ki vittek bennünket Budatéténybe, a haditudósítók laktanyájába, a híressé vált Lanáriába.

Budatétény, Lanária

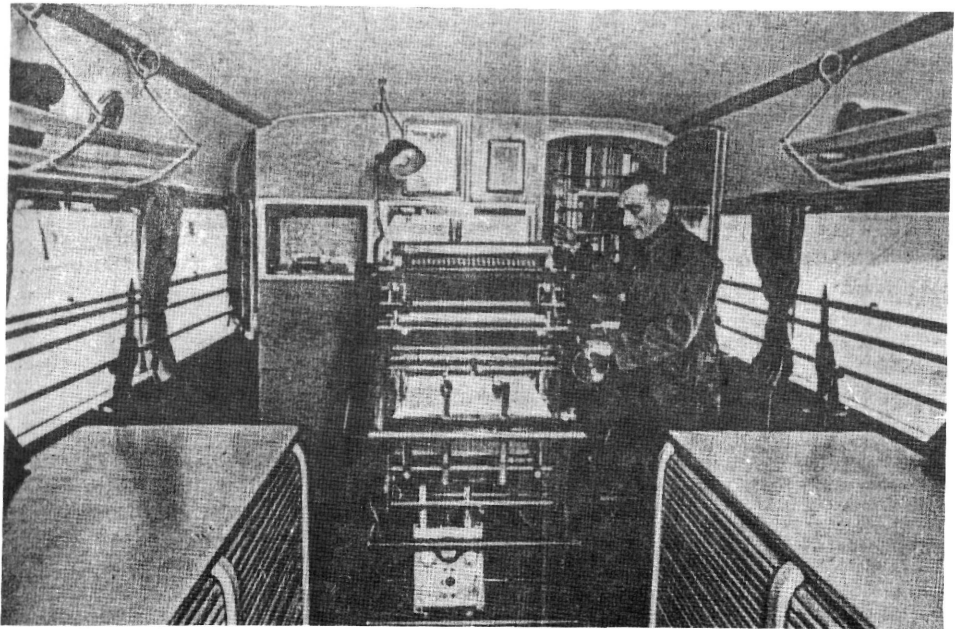
A haditudósító laktanya nevét onnan kapta, hogy a telephelyen korábban gyapjúfeldolgozó üzem működött, melyet a honvédség megvásárolt.

A rácsos, vaskapute nagy telken földszintes épületek sorakoztak, mindegyik alegységnek meg volt a maga külön épülete, így az újságíróknak, a filmeseknek, fényképészeknek, rádiósoknak, festőknek, grafikusoknak, szobrászoknak, a „bomlasztóknak” (aggregátoros, nagy hangerejű hangszórókkal). A garázsokban személy- és tehergépkocsik sorakoztak s külön telephelyen állt a tábori újság nagy autóbúsa.

Felszereltek bennünket. A „komiszt” testre szabták, felvarták rá – a zubbony jobboldali zsebe fölé – a haditudósító jelvényt: szárnyak közül kiemelkedő kard és fáklya domborodott rajta arany- és ezüstfonálból. Kiosztották a fegyvert is, egy 7,65-ös Frommer revolvért, kilenc tölténnyel.

Ezen a telepen folytak a gyakorlatok, a rádióriporterek feladatokat kaptak, rögtönözniük kellett. Például kapásból beszámolót kellett konferálniuk, közvetíteniük egy fiktív bélyegkiállításról. Elhangzottak előadások is.

A különtudósítóknak megkülönböztetett volt a helyzete, külön személyi gépkocsikat jelöltek ki számukra, gépkocsivezetővel. Jómagam egy „Lancia Aprilia” kocsit kaptam, amely végig rendelkezésemre állt. Ebben tettem meg az utat a Donig. A kocsiban ült tisztiszolgám, s mindig be kellett fogadnom egy rendfokozat nélküli különtudósítót is.

A Tábori Újság mozgó szerkesztősége és nyomdája

Már az első héten súlyos feszültségek keletkeztek, ugyanis a magyar haditudósítók között elég sok volt a rendfokozat nélküli honvéd, akadt néhány tizedes és hadapród őrmester is. Neves újságírók, festők sorakoztak a században és megalázó volt számukra a kötelező katonai függelem. Sajnos, a magyar haditudósításnak súlyos és meg nem oldott kérdése maradt ez. A minden tekintetben jól szervezett alakulat nem követte a német példát, ahol a haditudósítók rang nélküli tiszteknek minősültek, „Sonderführer”-eknek, ezáltal a sértődések, megbántódások, megaláztatások okosan kiküszöbölődtek.

Az első időben Aykler Domokos alezredes volt a frontra menő század parancsnoka, de rövidesen felváltotta őt Miltényi Árpád alezredes, akit Jutasról helyeztek át a századhoz.

Kemény katona volt, jutasi altisztképző szellemet vezetett be. A megbeszéléseken, előadásokon „vigyázүүлésben” kellett ülni, a sapkát az asztalra japán mintára magunk elé kellett tenni. Aykler baráti hangját felváltotta a jutasi módszer s ez igen rövid idő alatt valóságos felfordulást, szinte lázadást idézett elő. A század civilben neves tagjai panasszal éltek a HM-ben, a vezérkarnál. Ennek nyomán Kádár Gyula a Lanárián ún. „nagy kihallgatást” tartott, ahol gyalogostól főhadnagyig minden tartalékos katonai rendfokozat képviselve volt. Mi sem természetesebb, hogy sem a gyalogosok, sem a tisztesek, őrmesterek, de még a zászlósok sem mertek nyilatkozni, amikor Kádár mindegyik előtt megállt s felszólította, adja elő, jelentse a panaszát.

Mindenki hallgatott, félrebeszél, Kádár továbblépett, nálam megakadt. Pontosan kifejtettem a helyzetet. Jelentésem lényege az volt, hogy ezzel a meghasonlott egységgel nem lehet kimenni a frontra. Megalázott, békétlen újságíróktól nem lehet értékes írói munkát követelni a fronton.

A kihallgatásnak meg lett az eredménye. A jutasi fegyelem eltűnt. Baráti, emberi hang lett uralkodóvá s a lelkek megbékéltek. Mondanom sem kell, hogy kiállásomnak nem lett rám nézve semmiféle hátrányos következménye, de megmaradt egy sajátos, ki nem mondott, de finoman érezhető feszültség köztem és parancsnokom között.

Kádár megbíz a Tábori Újság szerkesztésével

Kádár alezredes egyik lanáriai látogatása során magához rendelt négyszemközti beszélgetésre. Arról a szándékaról tájékoztatott, hogy rám akarja bízni a „Keleti Front-Tábori Újság” szerkesztését. A „Pesti Hírlap” előfizetője, olvasta cikkeimet, érdeklődésére megtudta a lap felelős szerkesztőjétől, Benda Kálmántól, hogy két fontos rovatnak is a felelőse vagyok, de képzett nyomdász, tördelő szerkesztő is. Megköszöntem a bizalmat s a megtisztelő beosztást, a munkakört elfogadtam. Kádár arra kért, vizsgáljam meg a Tábori Újság autóbuszát, tegyek javaslatot korszerűsítésére s gondolkodjam azon, hogyan lehetne Rotaprint eljárás helyett kéziszedéssel, magasnyomtatással előállítani a tábori újságot; erre a fronton is minden bizonnyal lehetőség fog nyílni, a kiszedett oldalakat (tükröket) a front mögötti valamelyik nagyobb helységben ki lehetne nyomtatni. A rotaprint eljárás csak akkor jönne számításba, ha a magasnyomást nem lehet majd biztosítani.

A Tábori Újság guruló szerkesztősége és nyomdája

A hatalmas autóbusz a Lanária egyik hátsó udvarában „pihent”. A háromülékes gépkocsivezetői ülke mögött igen szépen berendezett szerkesztőségi ülke biztosította a kényelmes újságírói munkát. A kézi kis írógép mellett egy nagy írógép volt az asztalhoz rögzítve, a Rotaprint nyomtatógép alumíniumlemezeinek elkészítéséhez. Nagy teljesítményű rádióvevő egészítette ki a műszaki berendezést.

Ezt a ülket lemezfal választotta el az autóbusz belsejétől, ahol a padlózathoz rögzítve, súlyponti helyen állt a legkorszerűbb Rotaprint gép, kétoldalt redőnyzárás, asztalapos szekrény húzódot a papír és festékek, kellékek tárolására. Áramfejlesztő aggregátora is volt a járműnek a Rotaprint gép működtetéséhez. (L. a 130. oldalon.)

Az autóbusz 1941-ben megjárta Ukrajnát, benne szerkesztették a „Tábori Újság” című első front-újságot.

Megalakult a szerkesztőség is, mely velem együtt három újságíróból állt, munkatársam volt Dr. Gerő László, a győri Nemzeti Hírlap belső munkatársa, Saád Béla, az Új Nemzedék belső munkatársa, de a szerkesztőséghez tartozott Szalay Lajos is, a neves grafikus. Pap László műszerész mestert hívták be a Rotaprint kezelésére.

A gépkocsivezetői fontos, felelősségteljes tisztet Bauer bajtársam (keresztnevére már sajnos nem emlékszem) látta el.

A szerkesztőségi „triumvirátus” hozzákezdett az I. évf. 1. szám szerkesztéséhez: készülődött a „Keleti Front”...

KELETI FRONT

T A B O R I U J S Á G

A M. KIR. 1. HONVED HADTUDOSÍTÓ SZÁZAD KIADÁSA

Keresztésvitézek

Irla: Herczeg Ferenc

A magyar katonában megnyilatkoznak fajának legnemesebb tulajdonságai. Az ország politikai krónikája nem mindig fölemelő olvasmány, katonai történelme azonban teli van a hősiesség és áldozatkészség nagyszerű példáival. Valahányszor a politika földre ejtette a nemzet becsületét, a magyar katona mindig újból fölemelte. Béke idején nálunk sok volt a pártviszály, de a háborúban a magyarság a legfényesebb férfierőnek hordozójává lett.

A nemzet ezeknek az erényeknek köszönheti, hogy annyi évszázadon át meg tudta védeni Árpád fejedelem örökségét. Megvédte nemcsak katonai győzelmeivel, hanem a balsors napjaiban tanúsított magatartásával is. A török háborúkban hősi halált szenvedett két koronás király, továbbá Zrinyi és Rákóczi példája ma is hatalmas nemzetépítő erő még. Egy népet, amelynek tizenhárom tábornoka egy napon halt vértanuhalált, nem lehet lefokozni és nem lehet eltemetni. A magyar mindig nagy nép, ha számra nem is, de lélekre.

Az ellenség megint ugyanaz az ázsiai romboló düh, mely hajdanában a tatárjárás, majd a török hódoltság alakjában pusztított végig Magyarországon. De a történelem folyamán most történik első ízben, hogy a nemzet nem magára hagyottan viaskodik az óriás túlerővel, hanem hatalmas és dicsőséges szövetségesek oldalán vonul hadba. Büszke és boldogító gondolat, hogy a magyar csapatok harci erényekben méltó és egyenrangú bajtársai a világ első katonáinak, a német hadseregnek. A magyar katona nemcsak bátor, fegyelmezett és áldozatkész, hanem — mint egy ősi, harcias nép fia — nagy

(Szalay Lajos rajza)

mértékben rendelkezik az egyéni kezdeményezés és gyors elhatározás erényeivel. Erről tanuskodnak a harctéri tudósítások, melyek a magyar haderő egyes tagjainak

elkészítő hőstetteiről számolnak be.

Minden magyar katona tisztában van azzal, hogy mi a tét ennél a véres próbánál. Ha győzne a

A Kádártól kapott parancs értelmében piackutatást végeztem egy kis nyomda betűkészletének beszerzésére. Hosszú kutatás után az Andrási József és Gerendás József betű- és tömöntő üzletében (VIII. Víg utca 3.) vásároltam meg a Vkf. 6. osztálya számára egy Amszt-betűtípusú nyomdát, a betűszekrényekkel, a készítéséhez szükséges szedővasakkal, szedőhajókkal, zárólapokkal s minden egyéb kellékkel, felszereléssel. Gondos súlymérések előzték meg a vételt, mert számolni kellett a Rotaprint géppel már megterhelt autóbusz teherbíró képességével. Arról szó sem lehetett, hogy egy villamos erővel működő, könnyű, gyors sajtógépet is vegyünk, túl nagy volt a súlya. A Tábori Újság megjelentetését tehát a Rotaprint gépre és a „valahol” majd biztosítandó nyomdára terveztük.

A „Keleti Front – Tábori Újság” első száma

A nyomda műszaki fejlesztésének gondjai közt folyt a Tábori Újság első számának szerkesztése. Két ügyes, rendkívül gyors kezű nyomdász, késziszedő behívása is bekövetkezett. Elrendezték a betűszekrényeket az újság-autóbusz redőnyös szekrényeiben s az első szám kéziratai elkészültek.

Az első szám vezércikkének írására felkértem Herczeg Ferencet, akivel a „Pesti Hírlap” újságírói tehetségversenye során ismerkedtem meg. Vezércikkének „Keresztésvitézek” címet adta. Szalay Lajos szép rajzot készített s ezzel az első oldal megtelt. Nyolc oldal kinyomására nyílt lehetőségünk, s a kiszedett, betördelt hajók nyomdába kerülhettek. (A címlapot l. a 132. oldalon!)

A Haditudósító Század ünnepélyes búcsúztatása, egyben a század bemutatkozása május 23-án volt a Vérmezőn s az alakulatot megszemlélte a vezérkar főnöke, v. Szombathelyi Ferenc vezérezredes és még néhány katonai előkelőség. Június 8-án a század ünnepélyes esküt tett, majd a Kelenföldi pályaudvaron „bevagonírozott” és június 11-én elutazott.

A „Keleti Front” I. évfolyam 1. számának szép sikere volt, Kádár Gyula személyesen is gratulált nekem, ezért aztán meglepetésként ért elutazásom előtt Miltényi őrnagy, századparancsnok közlése, hogy a lap szerkesztését el kell tőlem vennie, mert nem egyeztethető össze a lap szerkesztése különtudósítói munkámmal. A szerkesztés a századon belül állandó munkát igényel, mint különtudósítónak viszont a főparancsnokság I/B tisztje szándékai szerint kell működnöm.

Rosszul esett a közlés, mely formálisan helyesnek látszott, de a kettős feladatkört békésen és jól megoldható lett volna. Élt bennem a gyanú, hogy parancsnokom emlékezett a Kádár által a Lanárián tartott „nagy kihallgatásra”.

A „Keleti Front” a Donnán

Elbúcsúztam szerkesztőségi és nyomdai bajtársaimtól, az öreg „busztól”, melynek rendbeshozataláért annyit küzdöttem. A századot Rzesovban kivagonírozták, onnan öreg Lancia Apriliónon tettem meg az utat Kurszki, majd onnan a Donig.

A Tábori Újság már nem általam szerkesztett 2. száma június 27-én jelent meg, egy lapos (két oldalas) kiadásban, Rotaprint nyomásban, majd egy ideig viszonylag ütemesen (július 2., 4., 7., 13., 15., 26., 31.). Ezt követően egyre ritkábban jelent meg, október elejéig mindössze nyolc szám hagyta el a Rotaprint gépet. Nyilvánvalóan műszaki nehézségek, alkalmatlan papír és nyomdafesték következtében a Rotaprint számok elég silányak, néha nehezen olvashatók voltak. Sokasodtak is az elmarasztaló bírálatok mind Szombathelyi, mind Kádár részéről. A Haditudósító Század mindig közvetlenül a doni arcvonallal mögött települt, elhagyott falurészekben, a lapelállítást kétségkívül nagy nehézségekkel járt.

Budapesten a Vkf. 6. osztályán vizsgálták a kérdést, Kádár tanácskozott Hans von Kluge századosal, aki az OKW összekötőtisztjeként működött a Fortuna utca 21-ben, s aki ismertette a német katonaujság szerkesztésének és nyomtatásának a módját. A német haderő katonaujságját ugyanis Harkovban szerkesztették és nyomtatták. E tárgyalások eredményeként v. Csikós Jenő, a Haditudósító Osztály parancsnoka Harkovba utazott, ahol 1942. szeptember 26-án Miltényi Árpáddal, a Haditudósító Század parancsnokával is találkozott, s a helyszínen tanulmányozták az „Ost-Front” szerkesztését, nyomtatását. Döntöttek: a „Keleti Front” települjön át Harkovba. Az Ortskommandaturánál kiutaltattak egy önálló, emeletes házat a szerkesztőség és a nyomda céljaira. Az áttelepítés szervezése és előkészítése gyors ütemben haladt előre.

Budapesten azonban ugyanebben az időben érdekes lépések történtek a különtudósítók hazarendelése ügyében. A szerkesztőségek szorgalmazták Kolosváry-Borcsa Mihálynál, járjon el a vezérkar főnökénél, hívja fel a figyelmét a tavasz során tett ígéretének beváltására. A magyar sajtó legjobb újságíróit bocsátotta a haditudósítás szolgálatába, de megjött az ősz, s még senki sem tért haza. E nyomás folytán és ígéretének betartása jegyében Szombathelyi vezérezredes, a vezérkar főnöke először a századnál működő képzőművészeket festőket és szobrászokat rendelte vissza. A századnak ez a részlege 1942. szeptember 10-én indult haza a Dontól.

KELETI FRONT

TÁBORI ÚJSÁG

A M. KIR. 1. HONVÉD HADITUDOSÍTÓ SZAZAD KIADÁSA

— A SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL TÁBORI POSTASZÁMA: 202-43. —

Az otthon melege

Ha az ember hazafelé figyel, a két-ezer kilométeres, távolságon át, az éter hullámain is jó hírek jutnak el hozzánk. Idekint kemény ütközetek váltják egymást. Ez a fegyveres helytállás arcvonal. Az első arcvonal. Otthon fegyver helyett szerszám van a kézben, toll, vagy ekeszár, kapanyél, vagy kalapács. Az a második arcvonal, amely keményen dolgozik és eredményesen termel, első-sorban értünk, akik itt a Don-mentén a Haza védőpajza vagyunk.

Az otthon szívérése ütemes. Egészséges. Az otthon beteg az otthon, nem tévovázó. Tudja jól, hogy ma az életerős, lélekben illő nemzetek közötti nagy versenyfutás folyik a boldogabb jövődért. És jaj lesz a nemzetnek, amely lekésik!

Rajtunk pihen a második arcvonal tekintete. Érezniük kell, hogy a Don-nál nem vagyunk egyedül! Nem vagyunk a nemzet testéből, életéből kivetettek, magukra hagyottak. Bennünk néz a nemzet és minket kísér a szeretete, miénk minden aggodása és támogatása.

„A szavak nöstények, a tettek a hímek!” — mondotta egyik híres írónk és valóban, szónoklatok, szép beszédek, szavak minket hidegen hagynak. Idekint nem a szavakon, a tetteken áll vagy bukik az élet. Mi a tettek beszédét szeretjük.

Az otthon tudja ezt és tettekkel üzen nekünk. Csak a minap érkezett hír arról, hogy máris százezer magyar nő jelentkezett önkéntes női honvédelmi szolgálatra, hogy átvegye megüresedett helyünkön a szerszámot. A Vöröskereszt országos gyűjtése is példátlan sikerrel járt és most eljutott hozzánk a hír, hogy az ország határán kívül harcoló honvédség részére, tehát a mi részünkre, a mi javunkra megszervezték a ruha-gyűjtés eredménye kétszáz vagón meleg ruha, bunda, érmelegítő és egyéb hasznos téliholmi.

Tettekkel üzen ismét az édes Haza: elküldte az otthon melegét.

A honvédelmi miniszter megszemléli a doni arcvonalat

Vitéz löfő nagybacsoni Nagy Vilmos ny. vezérezredes, honvédelmi miniszter a keleti hadszíntérre utazott.

Elutazása előtt kijelentette, hogy elmegy az első vonalig és felveszi az érintkezést katonáival. Szemlelőja során tanulmányozza a hadsereg ellátását, téli berendezését és ellenőrzi, hogy kellő időben megérkeznek-e az arcvonalba a magyar társadalom készségéből összegyűlt nagymennyiségű téli ruházati cikk.

A honvédelmi miniszter azonban nemcsak szemleutazásra érkezik. Közölni akarja katonáival, hogy odahaza, a Hazában minden rendben van és rendben is lesz. A kormány a legteljesebb mértékben gondoskodik a hadbavonultak hozzátartozóiról.

A honvédelmi miniszter utazása során a német főhadiszállásra is ellátogat és mintegy két hét múlva tér vissza Budapestre, hogy a honvédelmi tárca költségvetési vitájának tárgyalásánál már ott lehessen.

Visszavert szovjet ellentámadások a doni arcvonalon

A keleti arcvonal északi részén, a Ladoga-tótól délre a németeknek sikerült állásaikat lényegesen kedvezőbb helyzetbe hozni. A sztaligrádi térségben a nehéz bombázók a tűzérsséggel felfűlvé elpusztították azt az ipari negyedet, amely még a szovjet kezében volt.

A doni arcvonalon magyar és német kötelékek az ellenség számtalan ellentámadási kísérletét visszaverték.

Harcrepülőgépek a Volgától keletre csapat- és anyagszállító vonatokat, valamint szovjet repülőtereket bombáztak.

A Kaukázusban újabb fontos magaslati állásokat foglaltak el. Erdei harcokban a német csapatok ismét bekerítették és megsemmisítettek egy ellenséges erőcsoportot. A Tuapsze-felé vezető hágónál bekerített ellenséges gárdahadosztályt megsemmisítették. Groznij olajváros bombázása sikerrel járt.

Málta légitérében 15 brit gépet löttek le

Erős német és olasz légitűrések hatásosan bombázták Málta repülőtereit. Légiharcban 15 brit repülőgépet lelőttek.

Német repülőgépek a Csatormájan fekvő szigetekeken hadiszemponthoz fontos iparvidéket támadtak. Egy uszó dokkot megsemmisítettek. A délangliai partvidék egyik városának ipari berendezéseit könnyű német harcigépek mélyrepülésben támadták. Brit repülőgépek Kiel városára gyújtó- és robbanóbombákat doblak. Éjszakai vadászok 10 támadó gépet lelőttek.

Német különjelentés a tengeralfjárók újabb sikereiről

Német tengeralfjárók Afrika legdélibb csucsnál elsüllyesztettek egy 23.456 tonnás brit személyszállítóhajót, továbbá egy 20.119 tonnás brit-kanadai óceánjárót. Mind a két fegyverekkel is megrakott gyorshajón mintegy 10 ezer főnyi csapatot szállítottak Egyiptom és Közép-Kelet felé. Ugyanezen a tengerészen még két hajót süllyesztettek el 17.425 tonna úrtartalommal. Az ellenség ezáltal Fokváros előtt legutóbb 61 ezer tonnát vesztett.

Az Atlanti-óceán északi részén német tengeralfjárók még 14 Angliába irányított hajót süllyesztettek el 82 ezer tonna úrtartalommal. Az ellenség tehát az elmúlt napokban Új-Fundlandtól a Jórmenység-fokáig terjedő tengerészen összesen 18 hajót vesztett 143 ezer tonna úrtartalommal.

A különtudósítók feleségei is testületileg jártak a Sajtókamara elnökénél, Csikósnál, sőt még a vezérkar főnökénél is annak érdekében, hogy tartsa be ígértét. A kapott hazai levelekből megértettük, hogy Szombathelyi vezérezredes intézkedése sokáig már nem késhet.

Elindul a „Keleti Front” Harkovba

A harkovi Miltényi-Csikós találkozó után az események a Haditudósító Század szálláshelyén gyorsan peregetek.

A nyári sokféle bizonytalanság után Márkus Pál hadnagyot, a „Kis Újság” belső munkatársát bízta meg a Vkf. 6. osztálya a tábori újság szerkesztésével, beosztották mellé Csontó Menyhértet, a „Függetlenség”, Németh Györgyöt, az „Új Magyarország”, dr. Pados Pált a „Pesti Hírlap” belső munkatársát, valamint dr. Gerő Lászlót, a győri „Nemzeti Hírlap” munkatársát, s kijelölték a két nyomdászt, a Rotaprint gépkezelő műszerészét, az anyagi ügyek intézésére pedig Geiszler István t. hadnagyot. A Harkovba áttelepítendő szerkesztőség az autóbusz mellé egy személygépkocsit is kapott.

A „konvoj” 1942. szeptember 22-én indult el Nyikolajevkából Harkovba. Elsőnek a személygépkocsi indult Csontóval, Gerővel, Némethtel, majd a tábori újság nagy és maximálisan megterhelt autóbusza vágott neki a mintegy 150 km-es útnak, a „hírhedt” „Armeestrasse”-nak, mely széles földút volt.

Sztarij Oszkol előtt egy meredek lejtőn lefelé gurulva az autóbusz a baloldali padkán át a mélybe zuhant. A vezető ülésen Bauer gépkocsivezető, balján Márkus hadnagy ült. A mélybe zuhanó busz kinyílt ajtaján Márkus ki akart ugrani, de az ajtó visszacsapódott, Márkus karja beszorult. Pados kiesett, ájultan vitték kórházba. A Rotaprint gép az autóbusz mennyezetét áttörve kirepült.

Az autóbusz hátsó részében ülő nyomdászok közül egy Lakatos nevű a lezuhant autóbusz alatt lelte halálát. Az utasok többi része kisebb-nagyobb sérüléssel túlélte a tragédiát. Márkus hadnagy néhány nap múlva meghalt a sztarij oszkoli kórházban, az ilovszkojei repülőtér alatti réten egy öreg, romos kápolna mellett temették el. Padost a kórházvonal hozta haza.

A Donnál hallgattak a fegyverek, de Nyikolajevkában, a századkörzetben, szálláshelyükön mindnyájan mély letargiába estünk s főleg e tragikus esemény után egyre nyugtalanabbul vártuk az egyre határozottabban beígért hazahívási parancsot.

Harkovba vezényelnek

Nyikolajevkában a Reszpublika utcájában voltam elszállásolva egy öreg szabómesternél, aki egyben a templom karnagya is volt. Október első napjaiban már lassan csomagolhattunk, számolgattuk a hazatérés napját, amikor megkaptam Miltényi távmondatát Harkovból, a hadseregfőparancsnokságon át. A parancs úgy szólt, készülődjek, át kell vennem Harkovban a szerkesztőséget, vagyis újra parancsnoka leszek a „Keleti Front”-nak.

Nem a legnyugodtabb lelkiállapotban érkeztem meg október 10-én a városba. Miltényi őrnagy már a tragédia után a városban tartózkodott. Csikóssal együtt értem jöttek.

A Tábori Újság szerkesztősége a Hoszpitalia ulica 22. szám alatti, egyemeletes téglaházában székelt. Villanyvilágítás nem volt, a csapokból víz nem folyt.

Az épen megmaradt nyomda szedőszekrényeit a nyomdászok közben rendezték. A földszinten helyeztük el a szedőtermet, Varró és Oláh birodalmát.

Tétovázásra nem sok időm maradt. Elkészítettük a legközelebbi lap tartalmi vázlatát, szétosztottam a munkát.

Újságíró bajtársaim villámgyorsan dolgoztak, de hősi munkát végeztek a szedők is. Október 13-án látogatást tettem az „Ost-Front” szerkesztőségében, megbeszéltük a lapnyomatását. A németek hetenként kétszer jelentették meg lapjukat 20–20 000 példányban, a „Keleti Front” nyomtatása is a németeknél történt. A lap 27. száma október 20-án hagyta el a nyomdát 5000 példányban, de 23-án már megjelent a 28. szám is. Az általam szerkesztett utolsó szám, a 29., október 27-én jelent meg.

DÍSZPARANCS.

BUDATÉTÉNY, 1943 MÁJUS HÓ 28-ÁN.

1.)
KITÜNTETÉSEK
ADOMÁNYOZÁSA

A KORMÁNYZÓ ÚR ÖFÖMÉLTÓSÁGA a Szovjet elleni hadműveletek alkalmából:

1942 október hó 29-én kelt legfelsőbb elhatározásával

Miltényi Árpád alezredesnek a Kde. Magyar Koronás Bronz Érdemérmel hadiszalagon, (H. M. 66423/el. n. 8. e. 1942.)

1943 március hó 4-én kelt legfelsőbb elhatározásával

Konok Tamás őrnagynak a Kde. Magyar Koronás Bronz Érdemérmel hadiszalagon kardokkal, (H. M. 15487/el. n. 8. e. 1943.)

1943 április hó 10-én kelt legfelsőbb elhatározásával

Schultz Rudolf őrnagynak a Kde. Magyar Koronás Bronz Érdemérmel hadiszalagon, (H. M. 23967/el. n. 8. e. 1943.)

1943 május 1-én kelt legfelsőbb elhatározásával

Sándor Zoltán őrnagynak a Kde. Magyar Koronás Bronz Érdemérmel hadiszalagon, (H. M. 27104/el. n. 8. e. 1943.)

1943 március hó 4-én kelt legfelsőbb elhatározásával

Kizák László hfdgy-nak a Kde. Magyar Koronás Bronz Érdemérmel hadiszalagon kardokkal,

Erdős Lajos zls-nak a Kde. Magyar Koronás Bronz Érdemérmel hadiszalagon, (H. M. 15487/el. n. 8. e. 1943.)

1943 március hó 8-án kelt legfelsőbb elhatározásával a hősi halált halt

Márkus Pál hfdgy-nak a Kde. Magyar Koronás Bronz Érdemérmel hadiszalagon kardokkal, (H. M. 20372/el. n. 8. e. 1943.)

1943 március hó 18-án kelt legfelsőbb elhatározásával

Dr. Szentpétery Tibor zls-nak a Kde. Magyar Koronás Bronz Érdemérmel hadiszalagon kardokkal, (H. M. 20369/el. n. 8. e. 1943.)

1943 április hó 6-án kelt legfelsőbb elhatározásával

Sz. Kovács Imre hfdgy-nak, **Pálinkás Miklós** zls-nak a Kde. Magyar Koronás Érdemérmel hadiszalagon, (H. M. 20311/el. n. 8. e. 1943.)

1943 április hó 10-én kelt legfelsőbb elhatározásával

Dr. Vercseg János zls-nak a Kde. Magyar Koronás Bronz Érdemérmel hadiszalagon kardokkal,

Kernstock Károly hfdgy-nak, **Benyovszky István** hfdgy-nak, **Hortobágyi Jenő** hfdgy-nak a Kde. Magyar Koronás Bronz Érdemérmel hadiszalagon, (H. M. 23967/el. n. 8. e. 1943.)

1943 április hó 16-án kelt legfelsőbb elhatározásával

Csckey István hfdgy-nak, **dr. Bodócsy Endre** o. zls-nak a Kde. Magyar Koronás Bronz Érdemérmel hadiszalagon, (H. M. 20370/el. n. 8. e. 1943.)

1943 május hó 1-én kelt legfelsőbb elhatározásával

Tombor Tibor hfdgy-nak, **Rozsnyai Simon** hfdgy-nak, **Polonyi Elemér** hfdgy-nak, **dr. Gerő László** zls-nak, **Darvas Nándor** zls-nak a Kde. Magyar Koronás Bronz Érdemérmel hadiszalagon, (H. M. 27104/el. n. 8. e. 1943.)

A vezérkar főnöke betartja szavát: hazarendelik a különtudósítókat

A „Keleti Front” 28. számának megjelenési napján, október 23-án érkezett meg a hadseregfőparancsnoksághoz Szombathelyi távmondata, a leszerelésünket és hazaindításunkat elrendelő parancs.

Bár nagyon szerettem a Tábori Újság szerkesztését, boldogan fogadtam utódomat, Rozsnay Simon tartalékos hadnagyot, a polgári életben a „Kecskeméti Közlöny” belső munkatársát, akinek a lapot ünnepélyesen átadtam.

Október 31-én érkezünk Budapestre. A Lanárián ünnepélyesen fogadtak bennünket. Leszereltünk. Leadtam Frommeromot, a tárban mind a 9 lövedék benne volt, úgy, ahogy átvettem.

Lesoványodva, súlyos betegen érkeztem haza, hogy boldogan hallgassam kisfiam gügyögését, aki a tyimi ütközet előestéjén, június 27-én született.

1943. január elsejével tartalékos főhadnaggyá léptettek elő és május hó 1-jével a Kormányzó Úr „a Szovjet elleni hadműveletek alkalmából dicséző elismerése jeleként a Magyar Koronás Bronz Érdemérmét hadiszalagon” adományozta s a kitüntetést Csikós Jenő, akkor már ezredes adta át nagy ünnepség keretében a Lanárián. Utána bankett volt a dunaparti „Kutyacsárdában”.

A Kormányzó Úr az összes különtudósítót kitüntette. (A díszparancsot l. a túloldalon!)

.....

Aztán nehéz évek következtek, megértem 1978 őszét, amikor megjelent, s megvettem egykori legfőbb parancsnokom, Kádár Gyula „A Ludovikától Sopronkőhidáig” című könyvét, ahol a 452–453. lapon legnagyobb megdöbbenésemre azt olvastam, hogy szerinte mi engedély nélkül tértünk haza, Szombathelyi haditörvényszék elé akart állíttatni minket, de kérésére ettől a szándékától elállt, azzal biztatva a vezérkar főnökét „majd elbánik velünk”. Szerinte kihallgatásra rendelt bennünket s a „katonai műharag minden eszközét felhasználva gorombáskodott” velünk...

E sorok írása közben újraolvastam Kádár ezredes könyvének idézett lapjait s azon tűnődtem, hogy e nagyműveltségű emberek könyve írása során hogy mondhatott ily nagy mértékben csődöt az emlékezete.

A „Keleti Front” Harkovban egy ideig még megjelent, majd a háború vihara a Tábori Újságot is elsöpörte.